

Kan lantbrukares financial literacy påverka deras möjligheter att bli beviljade lån vid en investering?

– en kvantitativ enkätstudie

Can farmers' financial literacy affect their chances of getting a loan on an investment?

- *a quantitative survey study*

Elin Jonasson & Axel Magnusson Björk

Examensarbete • 15 hp

Sveriges lantbruksuniversitet, SLU

Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds- och växtproduktionsvetenskap

Institutionen för människa och samhälle

Lantmästare- kandidatprogram

Alnarp 2021

Kan lantbrukares financial literacy påverka deras möjligheter till att få lån vid en investering? – en kvantitativ enkätstudie

Can farmers' financial literacy affect their chances of getting a loan of an investment? – a quantitative survey study

Elin Jonasson & Axel Magnusson Björk

Handledare: Catharina Alwall Svennefelt, SLU, Institutionen för människa och samhälle

Examinator: Mats Gyllin, SLU, Institutionen för människa och samhälle

Omfattning: 15 hp

Nivå och fördjupning: Grundnivå, G2E

Kurstitel: Självständigt arbete i företagsekonomi, G2 - Lantmästare - Kandidatprogram

Kurskod: EX0883 VT 2021

Program/utbildning: Lantmästare- kandidatprogram

Kursansvarig inst.: Erik Hunter, SLU, Institutionen för människa och samhälle

Utgivningsort: Alnarp

Utgivningsår: 2021

Nyckelord: Investering, financial literacy, finansiell förmåga, lån, lantbrukare, bank, finansiering

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds- och växtproduktionsvetenskap

Institutionen för människa och samhälle

Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver godkänna publiceringen. Om du kryssar i **JA**, så kommer fulltexten (pdf-filen) och metadata bli synliga och sökbara på internet. Om du kryssar i **NEJ**, kommer endast metadata och sammanfattning bli synliga och sökbara. Fulltexten kommer dock i samband med att dokumentet laddas upp arkiveras digitalt.

Om ni är fler än en person som skrivit arbetet så gäller krysset för alla författare, ni behöver alltså vara överens. Läs om SLU:s publiceringsavtal här:

<https://www.slu.se/site/bibliotek/publicera-och-analysera/registrera-och-publicera/avtal-for-publicering/>.

☒ JA, jag/vi ger härmed min/vår tillåtelse till att föreliggande arbete publiceras enligt SLU:s avtal om överlåtelse av rätt att publicera verk.

☐ NEJ, jag/vi ger inte min/vår tillåtelse att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.

Sammanfattning

För att bibehålla eller öka livsmedelsproduktionen i Sverige behövs investeringar och möjlighet till utveckling för lantbruksföretag. Vidare är branschen kapitalintensiv och möjligheter till finansiering behövs, något som kan upplevas som svårt att få. Det finns dock förutsättningar för att öka möjligheterna till att få lån beviljat. Studiens syfte har varit att undersöka om lantbrukares financial literacy (finansiell förmåga) påverkar deras möjligheter till att få lån till en investering. Till detta har frågor ställts kring huruvida respondenterna tycker att det är lätt att ta lån till en investering, i vilken utsträckning kalkyler och analyser används med mera.

Litteraturstudien belyser bland annat vikten av investeringar och lönsamhet i lantbruksföretag samt definition och beskrivning av financial literacy. Vi använde oss av en webbaserad enkät som delades på Facebook-grupper med anknytning till lantbruk. Frågeformuläret bestod av totalt 35 frågor som respondenterna fick svara på (bilaga 1), frågorna innehåller bland annat ett test med frågor inom ekonomi vilket används för att mäta respondenternas financial literacy. Urvalet till enkäten valde vi att begränsa till företag inom den gröna näringen med fokus på lantbruk. Vidare har hänsyn tagits till att lantbruksföretag ofta kan innehålla fler produktionsgrenar.

Totalt inkom 133 svar på enkäten ifrån respondenter i åldrarna 18-65 år. Resultaten av undersökningen visade bland annat att det finns ett samband mellan financial literacy och den upplevda möjligheten att få en låneansökan beviljad. Det visade sig att det finns en signifikant högre financial literacy för de som gjort företagets bokslut samt investeringskalkyl själva jämfört med de som inte utfört det själva. Samt att de som har avkastningskrav på deras investering har högre financial literacy än de som har uppgett att de inte har det, skillnaden är även signifikant.

Vår slutsats är att financial literacy kan påverka möjligheter till finansiering men även att det är andra faktorer som också påverkar. Exempelvis kan ålder, erfarenhet, kön samt erfarenhet av investeringskalkyler ha en inverkan på ens möjligheter samt ens upplevelse till att ta lån.

Nyckelord: Investering, financial literacy, finansiell förmåga, lån, lantbrukare, bank, finansiering

Abstract

To maintain or increase food production in Sweden, investments and opportunities for development are needed for agricultural companies. Furthermore, the industry is capital-intensive and opportunities for financing are needed, something that can be perceived as difficult to obtain. However, there are prerequisites for increasing the possibilities of obtaining a loan. The aim of this study has been to investigate whether farmers' financial literacy affects their ability to obtain loans for an investment. And if they think it's easy to take out a loan for an investment, the extent to which calculations and analyzes are made etcetera.

The theoretical framework illuminates the importance of investments and profitability in agricultural companies as well as the definition and description of financial literacy. We used a web-based survey that was shared on Facebook groups related to agriculture. The questionnaire consisted of a total of 35 questions and statements that the respondents had to answer (Appendix 1), including a test on economics that we have used as a starting point when we have measured the entrepreneurs' financial literacy. We chose to limit the sample to the survey to companies in agriculture. Furthermore, it has been taken into account that agricultural companies can often contain more branches of production.

A total of 133 responses to the survey were received from respondents aged 18-65. The results of the survey showed, among other things, that there is a connection between financial literacy and the possibility of having a loan application approved. That there is a significant difference in financial literacy for those who made the company's financial statements and investment calculations themselves than those who did not. And that those who have return requirements on their investment have higher financial literacy than those who have stated that they do not, the difference is also significant.

We came to the conclusion that financial literacy can affect opportunities for financing but also that there are other factors that also affect. For example, age, experience, gender and if you have made calculations can have an impact on your opportunities and your experience of taking out a loan.

Keywords: Investment, financial literacy, loan, farmer, bank, financing

Förord

Lantmästare Kandidatprogrammet är en treårig 180 poängs universitetsutbildning i Alnarp. Den sista delen i utbildningen är ett obligatoriskt arbete som ska genomföras under 10 veckors heltidsstudier och motsvarar 15 (hp) högskolepoäng. Arbetes utformning kan vara ett försök eller en litteratursammanställning som analyseras. Vid arbetets slut ska en skriftlig rapport presenteras samt ett seminarium.

Idén fick vi då vi läste i en rapport att lantbrukare upplevde att det var svårt att få finansiering vid innovationer. Vi ville därför undersöka om lantbrukare kan påverka sina möjligheter till lån med hjälp av ekonomiska kunskaper. Efter en diskussion med kamrater i kursen hittade vi begreppet financial literacy som vi har använt oss av i studien.

Tack till Catharina Alwall Svennefelt som har varit vår handledare och väglett oss genom arbetets gång. Tack till Carl-Axel Andersson på Ludvig & Co för dina råd.

Vi vill även rikta ett stort tack till alla de respondenter som har tagit sig tid att svara på vår enkät och på så sätt bidragit till detta arbete.

Alnarp Maj 2021

Elin Jonasson & Axel Magnusson Björk

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	13
1.1. Bakgrund	13
1.2. Problemformulering	14
1.3. Syfte	14
1.4. Avgränsning	15
2. Teoretiskt ramverk	16
2.1. Investering	16
2.2. Lönsamhet	17
2.3. Likviditetsbudget	17
2.4. Riskanalys	18
2.5. Investeringskalkyl	18
2.6. Resultatbudget	18
2.7. Finansiering	19
2.8. Demografiska förutsättningar	19
2.9. Beskrivning och definition av financial literacy	20
3. MATERIAL OCH METOD	22
3.1. Kvantitativ forskningsstrategi	22
3.2. Forskningsdesign	22
3.3. Datainsamling	22
3.4. Litteratur	23
3.5. Urval	23
3.6. Konstruerande av frågeformulär	23
3.7. Frågor	24
3.8. Analys	25
3.9. Validitet och reliabilitet	25
4. RESULTAT	27
5. DISKUSSION	36
5.1. Demografiska skillnader	36
5.2. Financial literacy	37
5.3. Genomförande	38
5.4. Kommentarer	39
5.5. Övriga reflektioner	40
6. SLUTSATSER	41

7. REFERENSER	42
8. BILAGOR.....	46
8.1. <i>Bilaga 1 - Frågeformulär.....</i>	<i>46</i>
8.2. <i>Bilaga 2 – Facebook inlägg</i>	<i>59</i>

Tabellförteckning

TABELL 1 - BAKGRUNDSFAKTA, ÅLDER, KÖN, PRODUKTIONSINRIKTNING.	27
TABELL 2 – ÄR DET LÄTT ATT TA LÅN TILL EN INVESTERING?	30
TABELL 3 – T-TEST FINANSIELL FÖRMÅGA, LÄTT ATT BLI BEVILJAD LÅN	31
TABELL 4 – SKILLNADER MELLAN KVINNOR OCH MÄN.....	31
TABELL 5 – SKILLNADER MELLAN ÅLDERSGRUPPER.....	31
TABELL 6 – VEM UTFÖR BOKSLUTET?	32
TABELL 7 – T-TEST FINANSIELL FÖRMÅGA, VEM UTFÖR BOKFÖRINGEN?	32
TABELL 8 – FINANSIELL FÖRMÅGA AVKASTNINGSKRAV	32
TABELL 9 – T-TEST FINANSIELL FÖRMÅGA, AVKASTNINGSKRAV	33
TABELL 10 – SKILLNADER I ÅRS ERFARENHET	33
TABELL 11 – FINANSIELL FÖRMÅGA, FÖRSTOD DU ANLEDNING TILL AVSLAG?	34
TABELL 12 – T-TEST FINANSIELL FÖRMÅGA, GJORT EN INVESTERINGSKALKYL ELLER INTE.	34

Figurförteckning

FIGUR 1 – SVAR PÅ "DET ÄR ENKELT ATT FÅ LÅN TILL EN INVESTERING JAG VILL GENOMFÖRA"	28
FIGUR 2 – AVKASTNINGSKRAV PÅ INVESTERAT KAPITAL.....	29
FIGUR 3 – SVAR PÅ FRÅGOR OM BUDGET, ANALYS OCH KALKYL I FÖRETAGET	29
FIGUR 4 – FÖRDELNING ANTAL RÄTT PÅ FL FRÅGORNA	30
FIGUR 5 – AVKASTNINGSKRAV FÖR DE SOM GJORT/INTE GJORT INVESTERINGSKALKYL.	35

1. INLEDNING

1.1. Bakgrund

Svenskt lantbruk står inför ett ökat behov av investeringar som exempelvis i teknik, byggnader, energi, maskiner med mera, för att fortsatt bibehålla eller öka livsmedelsproduktionen. Mellan åren 2018 och 2020 har investeringar i byggnader minskat i produktionsgrenarna växtodling, mjölk, nöt samt gris (Ludvig & Co, Swedbank och Sparbankerna, 2021). Inom animalieproduktion har investeringstakten varit så pass låg att trenden pekar på att investeringarna inte lever upp till de mål som livsmedelsstrategin satt upp gällande ökad inhemsk produktion (Ludvig & Co, Swedbank och Sparbankerna, 2021). Pandemiåret 2020 har bidragit till att dämpa investeringsviljan i branschen och prognoser visar på en fortsatt minskning av investeringar och nya lån inom lantbrukssektorn även under 2021 (Ludvig & Co, Swedbank och Sparbankerna, 2021).

Ett sätt att öka lönsamheten inom lantbruket kan vara genom investeringar i ny teknik såsom exempelvis GPS:er och robotteknik vilket kan effektivisera resurskrävande moment såsom utfodring, mjölkning, gödsling, jordbearbetning, skörd med mera. Effektiviseringar kan leda till ökad produktion, bättre arbetsmiljö, minskad miljöpåverkan och generera en bättre lönsamhet. Dessvärre är ny teknik mycket kostsam vilket kan försvåra möjligheterna vid en investering (Hajdu et al, 2020).

Bristen på kapital i ett företag ger direkta konsekvenser när det kommer till företagets möjlighet att göra investeringar (Lemmon & Roberts, 2010). En Novusundersökning ifrån 2018 visar på att 19% av tillfrågade företag angav att bristen på kapital bromsade företagets tillväxt (Svea, 2018). Innovationer inom det svenska lantbruket ligger på en allt lägre nivå i jämförelse med andra branscher (Jordbruksverket, 2017). I en studie av Ahlsten & Hamilton (2011) utfrågades 6 företag inom den gröna näringen om deras hinder vid en innovationsprocess. På frågan vad som varit svårast under processen svarade 4 av 6 att finansieringen till projektet var det svåraste i processen.

Ur en rapport från LRF, Länsstyrelsen och regionförbundet i Kalmar där företag inom den gröna näringen intervjuats kan man läsa att finansiering till innovationer upplevs som ett stort problem. Flera företag upplever att banker och investerare har dålig kunskap och förståelse för branschen vilket de menar försämrar chanserna att låna pengar (Andersson et al, 2014).

Samtidigt kan man läsa i en studie av Agerberg & Hermelin (2011) att det finns förutsättningar för den lånsökande lantbrukaren att påverka möjligheterna att bli beviljad lån hos banken. Här beskrivs att om banken har förtroende för den som ansöker om lån ökar chanserna också att få lånet beviljat. Vidare menar man även att en väl genomtänkt investering samt tillhandahållande av tillräcklig information vid låneansökan ger banken bättre förtroende till kunden.

Här väcks frågan om lantbrukare kan påverka sina möjligheter att bli beviljade lån istället för slutsatsen att banken saknar kunskap om branschen. Agerberg & Hermelin (2011) beskriver att viktiga faktorer för att en kredit ska beviljas är bland annat "En seriöst framtagen budget" och "Visad förståelse för ekonomiska samband". För att samla dessa faktorer till ett begrepp har vi valt att använda oss av begreppet "*financial literacy*".

Financial literacy, översatt till "Finansiell förmåga" i detta arbete, är ett begrepp som används inom forskningen för att förstå individers kunskaper och färdigheter inom ekonomi. Till begreppet ingår individens kunskaper, beteende och attityder kring ekonomi. Med en hög finansiell förmåga har företagaren bättre möjlighet att ta välgrundade ekonomiska beslut (OECD 2020).

Att ha en god finansiell förmåga har visat sig ha en stark koppling till lönsamheten bland små företag (Dahmen & Rodríguez, 2014). Företag med en god finansiell förmåga har även en större sannolikhet att refinansiera sina lån med bättre villkor (Bruhn & Zia, 2011).

Vår utgångspunkt med detta arbete är att undersöka om det finns ett samband mellan financial literacy och möjligheterna att få lån till en investering hos svenska lantbruksföretag.

1.2. Problemformulering

Det finns ett stort behov av investeringar inom lantbruk och lantbrukare upplever att det är svårt att få lån till innovationer/investeringar. Kan det bli lättare för lantbrukare att bli beviljade lån med en högre financial literacy?

1.3. Syfte

Syftet med studien är att undersöka om lantbrukares finansiella förmåga påverkar deras möjligheter till att få lån. Detta har undersökts genom att mäta den finansiella förmågan hos lantbrukare samt jämföra med hur respondenterna upplever möjligheterna till att bli beviljade lån samt andra eventuella uppfattningar som kan påverka låntagandet.

Målsättningen är att framställa ett resultat som både företagare, rådgivare och banktjänstemän kan dra nytta av och jobba vidare med. Resultatet antas ge svar på om lantbruksföretagare kan förbättra sina möjligheter till finansiering genom att stärka sin finansiella förmåga. Därmed kan studien förhoppningsvis bidra till en ökad utveckling och stärkt konkurrenskraft inom svenskt lantbruk.

1.4. Avgränsning

Vi har valt att avgränsa oss mot företag inom gröna näringen med fokus på lantbruk. Detta innebär att lantbruksföretag med inriktningarna växtodling, djurproduktion, maskinstation, skog, häst, trädgård/grönsaker har deltagit. Respondenterna har kunnat välja flera alternativ på frågan om vilken inriktning man har på företaget. Urvalet av inriktningar är stort men studien har inte begränsat sig mer specifikt då man gärna vill säkerställa att få in så många svar som möjligt. Studien har fokuserat arbetet mot respondenternas syn på problemet och har inte intervjuat eller utfört någon enkät på bank eller rådgivare.

2. Teoretiskt ramverk

2.1. Investering

Med investering menas att en uppoffring görs genom en satsning, vars mål är att generera exempelvis en bättre inkomst eller att främja utveckling (Nationalencyklopedin *a*, u.å.). En satsning kan innebära avsättning av tid eller pengar. Investeringar i företag görs främst för att öka försäljning, produktutveckling, expansion, ökad kapacitet eller för rationalisering. När ett inköp görs kan det bokföras antingen som en kostnad eller en investering. En investering bör vara en tillgång som tillför värde till verksamheten under en längre tid med vars främsta uppgift att generera avkastning i framtiden. En fysisk tillgång i ett företag kan vara exempelvis en byggnad eller en maskin, vilket kallas för en materiell investering (Fortnox *a*, u.å.).

I lantbruksbarometern 2021 (Ludvig & Co, Swedbank och Sparbankerna, 2021) går det att läsa att lantbruksföretag investerat mindre under 2020 både vad gäller byggnader samt maskiner. Prognoser visar även att en större andel lantbrukare jämfört med föregående år (2020) planerar att inte investera alls. Vidare går det att läsa i en rapport från Lantbrukarnas Riksförbund att animalieproduktionen är motorn i svenskt lantbruk, om investeringar i dessa produktionsgrenar minskar kommer även övrig produktion att påverkas negativt, vilket är bekymmersamt för svensk livsmedelsproduktion (Lantbrukarnas Riksförbund, 2015).

Även utvecklingsviljan minskar då andelen lantbrukare som planerar att utveckla sitt företag med fler verksamheter har minskat i år (2021) jämfört med 2020. Dessa minskningar i investeringar samt utveckling tros bero på osäkerhet både kring CAP, Brexit och Coronapandemin men även på grund av svårigheter att få investeringsstöd och finansiering (Ludvig & Co, Swedbank och Sparbankerna, 2021). En av anledningarna till låg investeringsgrad i lantbruksföretag beror främst på dålig lönsamhet i branschen (Lantbrukarnas Riksförbund, 2015).

“Sverige är ett bra land att producera mat i. Vi har bördiga jordar, vatten i överflöd och ett klimat som gör det möjligt att odla med små insatser av kemiskt växtskydd. Ändå finns mörka moln på himlen för svensk livsmedelsproduktion. Ett av dem är att det investeras så lite på gårdarna att inte ens den nuvarande produktionen kan upprätthållas i framtiden. Än mindre kommer den att öka.” - Lantbrukarnas Riksförbund, 2015.

2.2. Lönsamhet

Att uppnå lönsamhet är ett primärt mål för många verksamheter och något som måste till för att ett företag ska kunna överleva på lång sikt (Hofstrand, 2006). Med lönsamhet menas hur effektiv en verksamhet är ekonomiskt (Nationalencyklopedin *b*, u.å.). Lönsamhet uppnås när verksamheten går med vinst, det vill säga när intäkterna till företaget är större än dess utgifter (Fortnox *b*, u.å.).

Enligt Lantbruksbarometern (2021) planerar 80 procent av Sveriges lantbrukare att vidta åtgärder för att öka lönsamheten. Ett sätt att göra detta är att investera i ny teknik vilket kan effektivisera resurskrävande moment. Effektiviseringar kan leda till ökad produktion, bättre arbetsmiljö, minskad miljöpåverkan och generera en bättre lönsamhet. Dessvärre är ny teknik mycket kostsamt vilket kan försvåra möjligheterna till en investering (Hajdu et al, 2020). Ett annat sätt att uppnå en bättre lönsamhet kan vara att utöka och utveckla den befintliga verksamheten (Ludvig & Co, Swedbank och Sparbankerna, 2021).

Det är av betydelse att med jämna mellanrum kontrollera företagets lönsamhet. Detta kan göras genom analyser med hjälp av finansiella nyckeltal som exempelvis kassalikviditet, soliditet samt avkastning på eget kapital (Fortnox *b*, u.å.). Avkastning på eget kapital visar hur stor avkastningen är på det kapital som exempelvis företagets ägare har investerat i verksamheten (Fortnox, *d*, u.å.).

2.3. Likviditetsbudget

Med kassalikviditet menas verksamhetens förmåga att betala av kortfristiga skulder. Med detta menas skulder vilka skall betalas på kortare sikt, exempelvis räkningar. Dessa kostnader betalas med likvida medel vilket betyder de tillgångar som lätt finns tillgängligt för företaget och kan användas direkt, exempelvis pengar på dess bankkonton. När kassalikviditeten är minst 100% betyder det att företagets likvida medel antingen är lika stora eller större än de kortfristiga skulderna. Vidare kan en sämre likviditet innebära att ett företag har svårare att betala sina löpande kostnader.

Ett sätt att få en god överblick över företagets kassalikviditet är att göra en likviditetsbudget. Genom en sådan ges en bra bild över hur mycket likvida medel företaget har i kassan och hur stora inbetalningar som väntas framöver (Visma, 2021).

2.4. Riskanalys

Med hjälp av en riskanalys går det att upptäcka samt analysera risker som skulle kunna uppstå exempelvis vid en investering. Exempel på risker att ta hänsyn till kan vara om avräkningspriser sjunker, räntor höjs eller andra oväntade kostnader som kan bidra till att en budget spricker. Genom att kunna förutspå dessa risker och analysera dem går det utefter detta att tänka kring hur dessa skulle kunna förebyggas. En riskanalys brukar vanligtvis byggas upp utifrån dessa tre delar (Nordqvist, 2020).

1. Identifiera riskerna
2. Beräkna riskerna
3. Åtgärda riskerna

2.5. Investeringskalkyl

Ett sätt att bedöma en långsiktig investering och dess lönsamhet är genom att upprätta en investeringskalkyl, detta kan ge dig ett beslutsunderlag huruvida du skall genomföra en investering eller inte. Det kan även vara behjälpligt om det finns flera olika alternativ att välja mellan vid en investering (Upphandlingsmyndigheten, u.å.).

2.6. Resultatbudget

En resultatbudget görs vanligtvis för ett verksamhetsår i taget och är en plan över företagets budget kommande år. Den innehåller förväntade intäkter samt utgifter för det kommande året och även det förväntade resultatet (Fortnox c, u.å.).

2.7. Finansiering

Lantbrukets nödvändiga investeringar och ägarskiften kommer att öka behovet av kapital utifrån, oftast via lån av bank men också i form av så kallat riskkapital (Lantbrukarnas riksförbund, 2015). Färre lantbrukare har tagit lån under det senaste året jämfört med året innan, 43 procent mot 48 procent (Ludvig & Co, Swedbank och Sparbankerna, 2021).

Lantbrukarna själva är de största investerarna inom lantbruk. För att kunna investera behöver det finnas möjligheter till detta, lantbrukarna behöver dels ha eget kapital men även ges möjligheter till extern finansiering, exempelvis banklån (Syed & Miyazako, 2013).

I en studie av Agerberg & Hermelin (2011) går det att läsa att det finns förutsättningar för den lånsökande lantbrukaren att påverka möjligheterna att bli beviljad lån hos banken. Om banken har förtroende för den som ansöker om lån ökar chanserna att få lånet beviljat. Vidare menar man att en väl genomtänkt investering samt lånsökandens tillhandahållande av tillräcklig information vid låneansökan ger banken bättre förtroende till kunden, vilket i sin tur förbättrar möjligheterna till att bli beviljad lån. Detta är något som även Sara Wallemyr, lantbruksföretagare ifrån Falköping skriver i rapporten "Ung och lovande" utgiven av LRF:s Jämställdhetsakademi (2020). Hon skriver att hon och hennes sambo gjorde deras första stora investering 2015, nämligen ett gårdsköp. Sara skriver: *"Vi la ner riktigt mycket jobb på att göra affärsplan och ekonomiska kalkyler på all verksamhet. I gengäld blev vi bra bemötta och fick bra villkor. Bra kemi med vår bankkontakt gjorde upplevelsen »att gå till banken« positiv och det har rotat sig hos oss".* Samt *"Till dig som tycker att det känns svårt och kanske läskigt att gå till banken, gör det ändå. Förbered dig väl, ha koll på dina siffror om du har ett företag, räds inte att göra affärsplan och åtminstone lite enklare ekonomiska beräkningar. Det kommer att gagna dig i ditt företagande oavsett".*

2.8. Demografiska förutsättningar

I rapporten "Ung och lovande" ifrån LRF:s Jämställdhetsakademi (2020) gjordes en undersökning kring hur unga män och kvinnor uppfattade deras möjligheter till finansiering i deras företagande. Skillnaden var påtaglig då flertalet av de unga kvinnor som deltog svarade att de upplevde möjligheterna som mycket dåliga samtidigt som de flesta unga män upplevde möjligheterna som mycket goda.

Banken gör en bedömning när någon vill låna pengar av dem, och något de tittar på är bland annat hur personen är som företagare. Exempelvis tittar de på erfarenhet, utbildning, företagets bokslut och balansräkning samt affärsplan (Verksamt, 2021). Banker är ofta restriktiva vad det gäller att låna ut pengar till nystartade företag (LRF, 2014). Generellt sett är unga i åldrarna 18-25 år den kategori där låntagande ökar allra mest men de är även de som har svårast att få lån beviljat (Remember, u.å.). Vidare är det också mycket viktigt att banken får ett förtroende för dig som kund och att de bedömer att det finns möjlighet för kunden att betala tillbaka lånet (Verksamt, 2021).

2.9. Beskrivning och definition av financial literacy

Literacy beskrivs i *Oxford Dictionary of English* som "förmågan att läsa och skriva" samt "kompetens eller kunskap inom ett specifikt område" (Stevenson, 2010). Dock finns inte begreppet "financial literacy" med i Oxford Dictionary of English. En rapport från President's Advisory Council on Financial Literacy (PACFL, 2008) beskriver att det i forskningsvärlden förekommer olika definitioner av financial literacy, vilket skapat viss inkonsekvent tolkning av begreppet. I rapporten ges ett förslag på definitionen som lyder "the ability to use knowledge and skills to manage financial resources effectively for a lifetime of financial well-being."

Hung et al (2009) har gjort en sammanslagen tolkning av PACFL rapporten tillsammans med 16 andra studier av financial literacy och skapat tolkningen av finansiell förmåga som används i denna studie: "knowledge of basic economic and financial concept, as well as the ability to use that knowledge and other financial skills to manage financial resources effectively for a lifetime of financial well-being.". Översatt till: "kunskap om grundläggande ekonomiska och finansiella begrepp, samt förmågan att använda kunskapen och andra finansiella färdigheter för att effektivt hantera finansiella resurser under en livstid av ekonomiskt välbefinnande."

I samma studie av Hung et al (2009) jämfördes svar ifrån enkätutskick av undersökningsorganisationen RAND American Life Panel (ALP). ALP (u.å) är en panel med i dagsläget över 6000 deltagare över 18år som svarar på enkätfrågor via nätet i forskningssyften. I studien jämfördes Cronbachs alpha värdet för tre utskick ALP genomfört till sina paneldeltagare vilka riktar in sig på frågor kring finansiell förmåga. Cronbachs alpha avser mäta hur väl flera delar av ett index mäter samma koncept, i detta fall innebär det hur väl FL frågorna mäter konceptet financial literacy (Frisk, 2021). Om frågorna mäter samma koncept bör även svaren från respondenter korrelera med varandra, skulle frågorna inte mäta samma koncept bör svaren inte korrelera väl. En hög korrelation mellan frågorna ger ett högt Cronbachs alpha värde och det motsatta vid en låg korrelation. Ett värde över 0,7 på Cronbachs alpha anses ge en tillförlitlig intern korrelation (Frisk, 2021). Av de tre utskicken som analyserades visade utskick nr 64, utförd av Angela Hung, högst Cronbach alpha värde på 0,88. Frågorna ifrån utskick 64 har vi därför använt som underlag till denna undersökning. De andra utskicken som undersöktes hade värdena 0,76 (Utskick 5) och 0,71 (Utskick 12). Dessa omgångar delar dessutom en del av frågorna med varandra, till exempel används alla frågor ifrån utskick 5 även i utskick 64.

3. MATERIAL OCH METOD

Syftet med studien är att undersöka om det finns ett samband mellan *financial literacy* och möjligheten att få lån vid en investering.

3.1. Kvantitativ forskningsstrategi

För att svara på frågeställningen har vi använt oss av ett frågeformulär med kvantitativa svar. Kvantitativa data beskrivs av Rienecker et al. (2014) som empiri vilket kan beskrivas genom mängd, tal och storlek. När man ska analysera kvantitativ empiri menar Rienecker et al. (2014) även att problemen behöver formuleras på ett mer generaliserande sätt vilket leder till att slutsatserna blir mer generella.

3.2. Forskningsdesign

Denna uppsats utgår ifrån en surveyundersökning med tvärsnittsdesign (Cross-sectional design på engelska) som forskningsdesign. Forskningsdesignen tvärsnittsstudie beskrivs av Bell et al. (2019) som en studie där man söker efter variationer och samband mellan flera undersökta fall vid en specifik tidpunkt. Den data som samlas in ska vara kvantitativ eller kvantifierbar och användas till att hitta tecken på samband. En nackdel med tvärsnittsstudie kan tänkas vara den specifika tidpunkten som data ska samlas in på, om ett frågeformulär bara skickas ut en omgång finns det inte möjlighet att analysera potentiella samband för att sedan undersöka dessa djupare med ett nytt frågeformulär. En surveyundersökning beskrivs som en tvärsnittsstudie där data är insamlat genom frågeformulär eller strukturerade intervjuer.

3.3. Datainsamling

Datainsamlingen i studien har skett via en webbaserad enkät som respondenterna själva fått svara på. Att använda webbaserade enkäter anses vara snabbare och enklare att administrera jämfört med intervjuer (Bell et al. 2019).

En fördel med webbaserade enkäter är enligt Bell et al. (2019) att man utesluter risken att respondenterna blir påverkade i sina svar av den som ställer frågorna. Det finns studier

som visar på att intervjupersonens kön, etnicitet eller sociala bakgrund kan påverka svaren från respondenterna vid en intervju (Bell et al. 2019).

Enkätverktyget vi använder oss av heter Google Forms (Google u.å) vilket är gratis att använda och enligt oss smidigt och enkelt att arbeta genom.

För att nå ut till respondenterna publicerades samt delades inbjudan (Bilaga 2) till enkäten (Bilaga 1) på Facebook i följande grupper: Lantbrukaren, Spannmålsbönderna, Vi som har dikor och ungdjursuppfödning, Vi som har får, Lantmästaren, Vi med robot samt i gruppen Ruralista! Grönt är det nya svarta.

Efter enkäten delats första gången i grupperna inkom ca 80 svar, efter sedan ytterligare en påminnelse några dagar senare ökade svaren ytterligare och när enkäten stängdes var det totalt 133 personer som svarat. Enkäten låg totalt ute 7 dagar på internet. Efter delning i gruppen "Ruralista! Grönt är det nya svarta" som är en Facebook-grupp för kvinnor inom den gröna näringen fördubblades antalet svar ifrån kvinnor, från 18% upp till 37,6%. Totalt 50 kvinnor och 82 män svarade på enkäten, samt en som uppgav sig som annat kön.

3.4. Litteratur

Till litteratursökning har vi använt oss av sidorna Google, Google Scholar, SLU Primo samt Höskolan väst bibliotek.

3.5. Urval

Urvalet till enkäten har vi valt att begränsa till företag inom lantbruk. Hänsyn har tagits till att lantbruksföretag ofta kan innehålla fler produktionsgrenar, därför har vi låtit frågan om produktionsgren vara en flervalsfråga.

3.6. Konstruerande av frågeformulär.

Vid konstruerande av frågeformuläret har vi försökt utforma frågorna så att det blir möjligt att koppla svarsresultat samt eventuella samband till frågeställningen. Ett av de vanligaste misstagen när det kommer till kvantitativ analys är enligt Bell et al. (2019) att inte veta hur man ska analysera empirin innan man samlar in den. Det är viktigt att ha en uppfattning om hur man ska kunna urskilja och jämföra den kvantitativa data redan när frågeformuläret görs.

Frågornas utformning kan antingen vara "öppna" eller "slutna" (Bell et al. 2019). Öppna frågor tillåter helt fria svar från respondenten medan stängda frågor låter respondenten välja det svarsalternativ som passar bäst mellan ett antal fasta svarsalternativ. Vi har valt att använda oss av slutna frågor till första hand i form av fasta enval- eller flervals svar.

Endast två av frågorna var öppna. Alla frågor var obligatoriska förutom dessa två fritextfrågor. Ett exempel på fråga som tillät flervalssvar var frågan om produktionsinriktning i företaget. Här lät vi respondenten få möjlighet att ge fler svar då lantbruksföretag sällan endast har en inriktning. Till frågorna som rörde finansiell förmåga tilläts endast ett svar mellan olika svarsalternativ.

Fördelar med slutna svarsalternativ är att det blir enklare och snabbare för respondenten att svara på. Dessutom blir det enklare att tolka resultatet från slutna svar vilket gör det enklare att jämföra och hitta samband till skillnad från öppna svar (Bell et al. 2019). Nackdelen med slutna frågor är dock att man går miste om intressanta svar från respondenterna när svarsalternativen inte stämmer överens med vad respondenten tycker (Bell et al. 2019).

Till de frågor där vi vill ta reda på respondenternas uppfattning av ett påstående har likertskalan använts. Likertskalan används för att mäta attityder och åsikter på ett mer nyanserat sätt jämfört med vanliga ”ja/nej” frågor (SurveyMonkey u.å). Skalan vi använt vid dessa frågor har graderats i 7 steg med ”Instämmer inte alls” vid poäng 1 till ”Instämmer helt” vid poäng 7.

3.7. Frågor

Frågeformuläret består av totalt 35 frågor och påståenden som respondenterna fick svara (Bilaga 1). Utöver frågorna fanns även en fråga där respondenten fick möjlighet att ge övrig kommentar eller feedback.

Frågorna är uppdelade på följande sätt: 6 frågor som ger oss en bild av våra respondenter, ålder, kön, tidigare erfarenheter och utbildning. Efter dessa följer 5 financial literacy-frågor, samtliga frågor är tagna ifrån samt ställda i delen ”Basic Financial Literacy” ur ALP omgång 64. Nästföljande 8 frågor är tagna ifrån avsnittet ”Investing” ur APL omgång 64. Här valdes 8 frågor av de totalt 14 som fanns i avsnittet. Några frågor plockades bort då vi upplevde att dessa frågor inte var lika relevanta, samt att vi ville undvika att enkäten blev allt för lång.

Efter frågorna kring finansiell förmåga följer fyra frågor som berör lån hos respondenterna, här frågar vi dels om respondenten inom de senaste 5 åren tagit lån för en investering och/eller fått en låneansökan avslagen. Sedan följer två påståenden om hur respondenten upplever bankers kunskaper att ge lån samt ifall man instämmer på påståendet att det är enkelt att ta lån till en investering. Dessa frågor är till för att ta reda på hur respondenten upplever låntagande. Till de respondenter som svarade ”Ja” på frågan om de fått avslag på ett lån öppnas en ny fråga, ”Vid ditt avslag på lån. Förstod du bankens resonemang för avslaget?”.

De sista 11 frågorna grundar sig i att ta reda på mer om hur respondenternas företag styrs samt vilka uppfattningar och kunskaper de har kring olika påståenden. Frågorna handlar bland annat om likviditetsbudget, riskanalys, investeringskalkyl och resultatbudget, om detta används i företaget samt ifall det anses vara viktigt.

3.8. Analys

Sammanlagt inkom 133 svar på enkäten. När enkäten stängdes exporterades svaren vidare till ett Excel-dokument där svaren kunde analyseras. Här har svaren kodats om och genom Excels egna formler sammanställt och analyserat den data som samlats in.

Utgångspunkten i vår analys har varit att fokusera på svar kopplat till resultaten från financial literacy-testen. Dessa 13 financial literacy-frågor har endast ett rätt svar per fråga. Varje respondent har fått sina svar ihop räknade där 0 innebär fel på alla frågor och 13 innebär alla rätt, dessa frågor kommer vi kalla "FL frågor".

Analysen har fokuserats på att leta sambandsfaktorer till det antal poäng rätt respondenten fått på FL frågorna kopplat till andra frågor ställda i enkäten. Exempelvis har vi jämfört FL poängerna med respondenternas svar i frågan "Det är enkelt att få lån till en investering jag vill genomföra.". De som har svarat att de inte instämmer på påståendet (1-3) har fått ett medelvärde på FL-frågorna vilket sedan jämfördes med medelvärdet hos dem som svarat att de instämmer på påståendet (5-7).

Utöver tidigare nämnda sätt att hitta samband har vi även använt oss av hypoteser ifrån andra studier och rapporter. Exempelvis har vi hittat källor som indikerar på en skillnad i möjlighet att beviljas lån till ett företag mellan män och kvinnor samt mellan åldersgrupper vilket lett till att vi även analyserat detta ur vårt resultat.

För att säkerställa att sambanden är pålitliga och signifikanta har vi använt oss av signifikanstest (Nationalencyklopedin c, u.å.). Metoden som använts vid signifikanstestet är ett t-test i Mirosofts Analysis ToolPak (Microsoft u.å.). Enligt Ederyd (2010) är en vanlig signifikansnivå 5%, detta innebär att P-värdet bör vara mindre eller lika med 0,05 för att en signifikant skillnad ska fastställas.

3.9. Validitet och reliabilitet.

Med validitet avser man att mäta det som är relevant för sammanhanget (Gunnarsson, 2020). Vi har valt en kvantitativ mätning där vi fokuserat på att mäta och ta reda på bakgrundsfakta om respondenterna, deras finansiella förmåga samt deras uppfattning och beteende kring investeringar, investeringsbegrepp samt lån. Dessa delar är nödvändiga för att kunna analysera svaren från respondenterna på ett bra sätt. Möjligen har fler frågor ställts än vad som kom att användas i slutresultatet men det gjordes medvetet för att öka chanserna att hitta möjliga samband bland svaren. Frågorna kopplade till financial literacy är tagna ifrån en studie där man undersökt och hittat en hög intern Cronbach Alpha hos frågorna vilket stärker deras tillförlitlighet att mäta financial literacy.

Reliabilitet syftar till hur tillförlitliga och pålitliga resultaten är (Gunnarsson, 2020). Utskicket till frågorna har skett i Facebook grupper är riktade mot lantbrukare och lantbruksintresserade vilket säkerställer svar ifrån den målgrupp vi är ute efter. Dock fick vi inte in några svar från personer i ålderskategorin 66+ vilket indikerar att Facebook inte är den optimala platsen att nå den åldersgruppen. Respondenterna har varit helt anonyma vilket skapar förutsättningar för ärliga svar. De fasta svarsalternativen tillsammans gör att tolkningen av svaren blir enkel. Tillsammans med antalet svar, 133st, skapar detta goda förutsättning att hitta samband i svaren.

4. RESULTAT

Bakgrundsfakta om kön, ålder och produktionsinriktning.

Totalt svarade 133 respondenter på vår enkät, av dessa uppgav sig 50 personer vara kvinnor, 82 personer var män och en uppgav sig som annat. Respondenterna var i åldrarna 18- 65 år och nedanför finns ett stapeldiagram över vilka produktionsinriktningar deras företag har.

Tabell 1 - Bakgrundsfakta, ålder, kön, produktionsinriktning.

Vad identifierar du dig som?			
Kön	Man	Kvinna	Annat
Antal	82	50	1
Procent	61,7%	37,6%	0,8%

Vilken ålderskategori tillhör du?					
Ålder	18-25	26-35	36-45	46-65	66 +
Antal	8	36	32	57	0
Procent	6,0%	27,1%	24,1%	42,9%	0,0%

Vilken produktionsinriktning har ert företag?					
Produktionsgren	Växtodling	Nöt	Skog	Mjökproduktion	Får/lamm
Antal	80	52	47	35	17
Procent	60,2%	39,1%	35,3%	26,3%	12,8%

Produktionsgren	Maskinstation	Gris	Höns	Trädgård/ Grön	Häst
Antal	13	11	5	5	5
Procent	9,8%	8,3%	3,8%	3,8%	3,8%

Vad är ert företags ungefärliga omsättning?				
Omsättning	0-5 milj	5-10 milj	10-15 milj	15 + milj
Antal	75	30	13	13
Procent	56,4%	22,6%	9,8%	9,8%

Senast högst avslutade utbildning					
Omsättning	Grundskola	Gymnasie	Yrkeshögskola	Universitet	Driftledarkurs
Antal	1	42	18	69	2
Procent	0,8%	31,6%	13,5%	51,9%	1,5%

61,7% av respondenterna i enkäten identifierar sig som män och 37,6% som kvinnor. En respondent har uppgett annat på frågan.

Störst representation bland åldersgrupperna var ålderskategorin 46-65 år där vi hade 57 svar (43%). Därefter kommer 36st i åldersgruppen 26-35år och 32st i ålderskategorin 36-45år och 18-25 med endast 8 respondenter. Det fanns inga respondenter i åldersgruppen 66+ med bland svaren.

På frågan om produktionsgrenar har respondenterna fått möjligheten att ange fler än ett svar för att beskriva sin verksamhet. Här har majoriteten av alla svarande angett växtodling som produktionsgren (60%). Därefter följer nötdjur på 39%, skog 35% och mjölkproduktion 26%. Produktionsgrenen häst fanns inte med som svarsalternativ men har plockats med vid redovisningen då flera angett detta. Dock finns det inget företag där häst utgör den enda produktionsgrenen. Utöver de inriktningar vi har presenterat har vi även fått in produktionsgrenarna gårdsturism, uthyrning av hus, gårdsbutik samt maskinhandel när respondenterna fått ange övrigt svar.

Hälften av respondenternas företag omsatte 0-5 miljoner (56%). Sedan följde 5-10 milj på 22,6% och till sist 10-15 milj och 15+ milj på 9,8% vardera.

På utbildningsnivån kan vi se den största representationen på universitetsnivå (52%) samt gymnasienivå (32%). Yrkehögskola följer sedan med 18 respondenter (13,5%), sedan driftledarkurs (1,5%) samt grundskola (0,8%).

Figur 1 – Svar på ”Det är enkelt att få lån till en investering jag vill genomföra”.

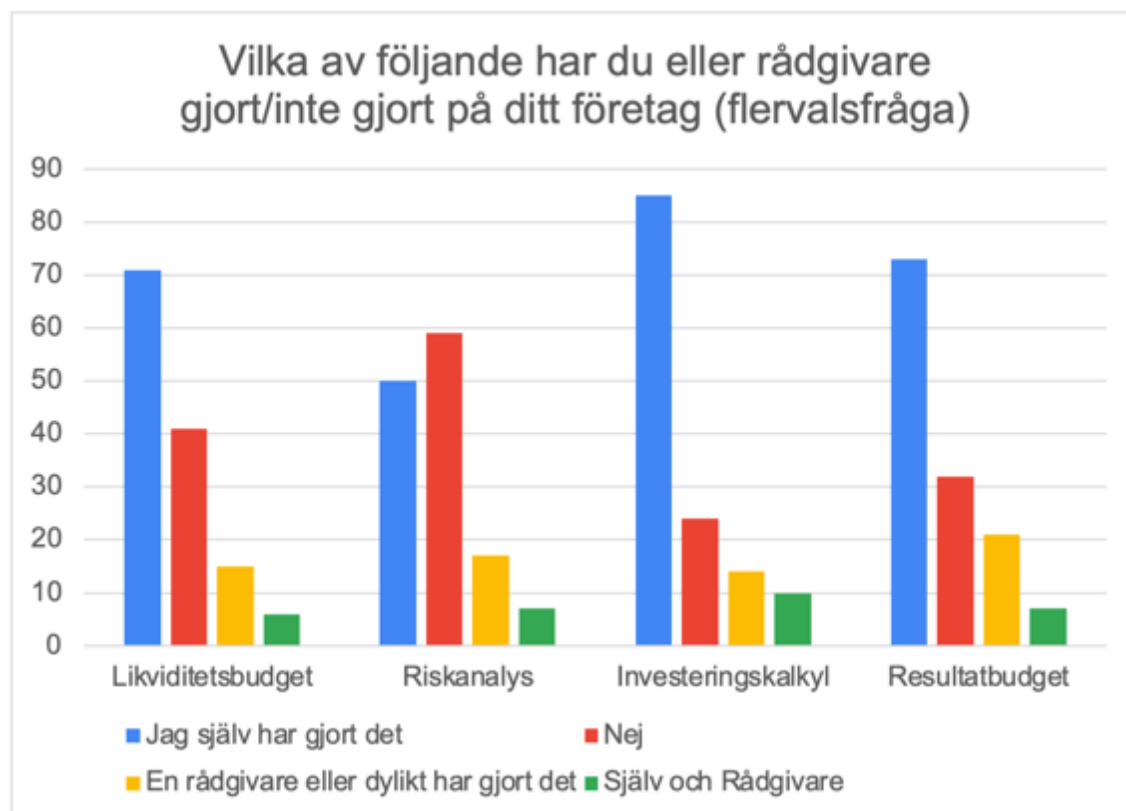
Figuren ovan visar på svarsfördelningen på frågan ”Det är enkelt att få lån till en investering jag vill genomföra”. Vi kan se att de största staplarna höger om mitten vilket innebär att det är större andel som instämmer till påståendet.

Figur 2 – Avkastningskrav på investerat kapital

På frågan om respondenten har ett avkastningskrav på investerat kapital vid en investering svarade 43% (57st) Ja och 57% (76) Nej.

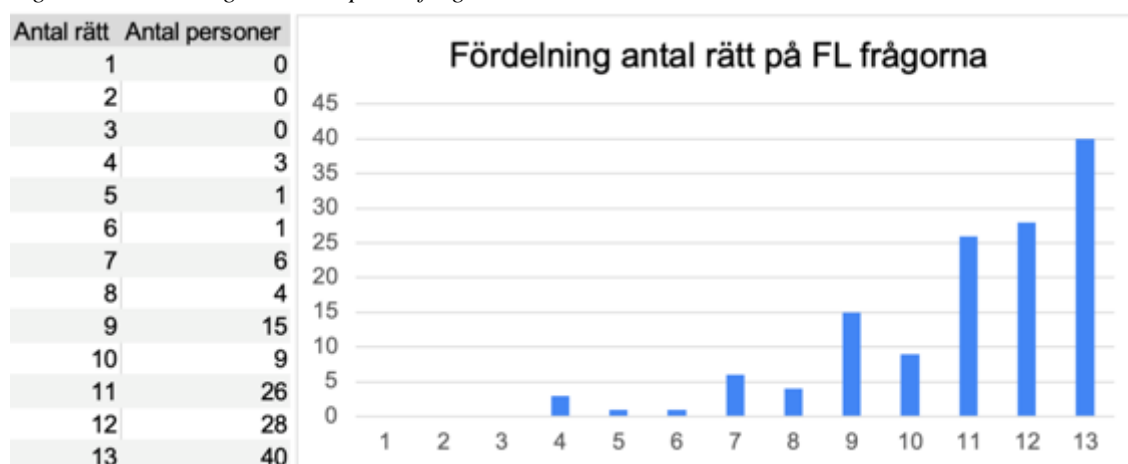
Figur 3 – Svar på frågor om budget, analys och kalkyl i företaget

Figuren ovan visar om respondenterna utfört likviditetsbudget, riskanalys, investeringskalkyl i sitt företag. Svarsalternativen är "Jag har själv gjort det", "Nej" samt "En rådgivare eller dylikt har gjort det". Den gröna stapeln till höger representerar de som

svarat att både de själva samt en rådgivare eller dylikt har utfört har gjort följande analys/kalkyl/budget.

Figur 4 – Fördelning antal rätt på FL-frågorna

Antal personer med antal rätt på Financial literacy frågorna. Financial literacy förkortas som "FL".

Tabell 2 – Är det lätt att ta lån till en investering?

Är det lätt att ta lån till en investering?							
Nummer	1	2	3	4	5	6	7
Medel	11,0	10,6	9,3	10,6	11,4	11,5	11,2
Antal	1	14	8	26	34	26	24
	10,174			11,369			
	Antal rätt: 78,26%			Antal rätt: 87,45%			

Numrerat från 1-7 vilket innebär att 1 betyder "instämmer inte" på frågan huruvida det är lätt att ta lån till en investering och 7 betyder att man instämmer helt. Endast en person har svarat alternativ 1 på skalan (raden "Antal"), fjorton personer har svarat 2, åtta personer har svarat 3 osv.

På raden "Medel" går det att utläsa vad personerna som har svarat har antal rätt i genomsnitt på FL-frågorna. Det innebär att den person svarade 1 har i snitt 11 av 13 rätt på FL-frågorna, de fjorton personer som svarade 2 har i snitt 10,6 rätt av 13 osv.

I det fält som är grön-markerat är det genomsnittliga antalet rätt av de som har svarat mellan 1 till 3, genomsnittet för deras antal rätt på FL-frågorna är 10 rätt av 13 och till höger är det något högre, strax över 11 av 13 rätt för de som har svarat mellan 5-7.

Tabell 3 – T-test, finansiell förmåga, lätt att bli beviljad lån

t-test: Två sampel antar lika varians

	Instämmer inte (1-3)	Instämmer (5-7)
Medelvärde	10,17391304	11,36904762
Varians	4,968379447	3,705536431
Observationer	23	84
Paradarians	3,970132111	
Antagen medelvärdesskillnad	0	
fg	105	
t-kvot	-2,548742752	
P(T<=t) tvåsidig	0,012257272	
t-kritisk tvåsidig	1,982815274	

Tabell 3 visar resultatet av ett t-test för grupperna som svarat 1-3 på frågan ”Är det lätt att ta lån till en investering?” jämfört med de som svarat 5-7 på samma fråga. Värdena som jämförs är de FL- poäng som respondenterna som svarat har.

Tabell 4 – Skillnader mellan Kvinnor och Män

	Kvinna	Man
Antal rätt	10,02	11,598
Rätt i %	77,08%	89,21%
Antal	50	82
Enkelt att få lån	4,58	5,0976

50 kvinnor respektive 82 män svarade på enkäten. Kvinnor hade i genomsnitt 10 svar rätt av 13 på Financial literacy-frågorna (FL-frågorna) medan män hade i genomsnitt 11,59 svar rätt av 13. Kvinnor svarade i genomsnitt 4,58 av 7 på frågan om de tyckte det var lätt att få lån av bank, medan männens genomsnitt var något högre då deras låg strax över 5 av 7.

Tabell 5 – Skillnader mellan åldersgrupper

Samband mellan lätt att få lån och ålder, är de äldre tex?				
Ålder	18-25	26-35	36-45	46-65
Lätt att ta lån 1-7	4,75	4,75	4,88	5,02

Diagrammet visar att de äldre respondenterna över 36 år upplever att det är lättare att få banklån beviljat jämfört med dem som är yngre än 35 år.

Här har respondenterna fått betygsätta mellan 1 till 7 på påståendet ”Det är lätt att ta lån” där 1 innebär ”Instämmer inte” och 7 betyder ”Instämmer inte alls”. I genomsnitt har både de i åldrarna 18-25 samt 26-35 svarat i snitt 4,75 på skalan mellan 1 till 7. I åldrarna 36-45 har respondenterna svarat i genomsnitt 4,8. Den äldsta gruppen i undersökningen, 46-65 åringarna, tycker det är ännu lättare att ta lån då de i genomsnitt har svarat 5 av 7. Dock skillnaden inte statistiskt säkerställd.

Tabell 6 – Vem utför bokslutet?

Vem utför bokslutet?			
Nummer	Jag själv	Redovisningskonsult	Själv med hjälp
Medel	11,7	10,6	11,3
Antal	25	70	38
Rätt i procent	90,2%	81,5%	86,8%
Lätt att ta lån 1-7	5,12	4,71	5,20

På raden antal kan man utläsa att det är 25 som svarat att de gör bokslutet själva, på raden över (medel) går det att läsa att i snitt har dessa som gör bokslutet själva 11,7 rätt av 13 på FL-frågorna, alltså 90,2 % rätt. På understa raden går det även att se att dessa som gör bokslut själva i genomsnitt har satt betyget 5,12 av 7 på om de tycker det är lätt att ta lån.

De respondenter som enbart använder redovisningskonsult vid bokslut har ett medel på finansiell förmåga vilket är något lägre än de andra två grupperna. Det är totalt 70 av de svarande som tar hjälp med bokslutet. I snitt har dessa svarat 4,7 på huruvida de tycker det är lätt att ta lån vilket även det är lägre och skiljer sig från de andra två grupperna.

Till höger finns de som har svarat att de gör bokslutet själv med hjälp av konsult. Denna grupp tycker att de är lättast att ta lån då dem i snitt har svarat 5,2 på skalan.

Tabell 7 – T-test finansiell förmåga, vem utför bokföringen?

t-test: Två sampel antar lika varians

	Jag själv	Redovisningskonsult
Medelvärde	11,72	10,6
Varians	3,293333333	5,344927536
Observationer	25	70
Parad varians	4,815483871	
Antagen medelvärdesskillnad	0	
fg	93	
t-kvot	2,19056063	
P(T<=t) tvåsidig	0,030983479	
t-kritisk tvåsidig	1,985801814	

Ovan visas ett t-test utfört på FL frågorna ur grupperna som anger att de själva utför bokslutet samt de som använder en redovisningskonsult eller annan person att utföra bokslutet.

Tabell 8 – Finansiell förmåga avkastningskrav

FL på personer som svarat Ja på avkastningskrav		
	Ja	Nej
FL poäng	11,40	10,71
Lätt att ta lån	5,14	4,71

De respondenter som har svarat Ja på avkastningskrav har i snitt 11,4 rätt av 13 på FL-frågorna och har i snitt svarat 5,1 på skalan mellan 1-7 gällande huruvida det är lätt att ta lån. De som har svarat Nej på frågan har lägre antal rätt på FL-frågorna än de som har svarat Ja, nämligen 10,7 av 13 rätt. Denna grupp har också svarat att de upplever det svårare att ta lån jämfört med de som har ett avkastningskrav.

Tabell 9 – T-test finansiell förmåga, avkastningskrav

t-test: Två sampel antar olika varianser

	Ja	Nej
Medelvärde	11,40350877	10,7105263
Varians	2,387844612	5,96842105
Observationer	57	76
Antagen medelvärdeskillnad	0	
fg	128	
t-kvot	1,996944321	
P(T<=t) tvåsidig	0,047952261	
t-kritisk tvåsidig	1,97867085	

Tabell 9 jämför FL-poäng mellan de som svarat "Ja" respektive "Nej" på frågan "Har du ett avkastningskrav på investerat kapital när du genomför en investering?". T-testet antar olika varianser då variansen vid svar "Nej" är mycket högre än variansen vid svar "Ja".

Tabell 10 – Skillnader i års erfarenhet

Års erfarenhet	FL	Ta lån	Antal
0-5	9,2	3,6	5
5-10	11,875	5,1875	16
10-20	10	4,48	25
20+	11,05882353	4,921568627	51

De som kryssat i att de har mellan 0-5 års erfarenhet av lantbruk är 5, de har i snitt haft 9,2 rätt på FL-frågorna och har i genomsnitt satt siffran 3,6 på 1 till 7 skalan på hur lätt de upplever det är att ta lån.

Det är totalt 16 personer som sagt att de har mellan 5-10 års erfarenhet, dessa har i snitt 11,8 rätt av 13 på FL-frågorna och har i snitt 5,1 på hur det upplever hur lätt det är att ta lån.

De som har mellan 10-20 års erfarenhet är totalt 25 personer, de har i genomsnitt 10 av 13 rätt på FL-frågorna och har i snitt satt nästan 4,5 på hur lätt de tycker det är att ta lån.

Totalt är det 51 personer som har över 20 års erfarenhet, de har i snitt 11 av 13 rätt på FL-frågorna och har i snitt satt 4,9 på hur lätt de tycker det är att ta lån.

Tabell 11 – Finansiell förmåga, förstod du anledning till avslag?

Förstod du anledningen till avslag?						
1	2	3	4	5	6	7
10,5	8	10,4	13	11	11	12,5
4	1	5	1	1	2	2
10,2			11,6			

På frågan om de respondenter som fick avslag på lån förstod anledningen till att de fick avslag fick de sätta en siffra mellan 1 till 7 där 1 innebär att det inte förstod alls och 7 betyder att de förstod helt. Av dem som satt mellan 1-3 hade dessa i genomsnitt 10,2 rätt av 13 på FL-frågorna, och de som satt mellan 5-7 hade i snitt 11,6 rätt av 13 på FL-frågorna.

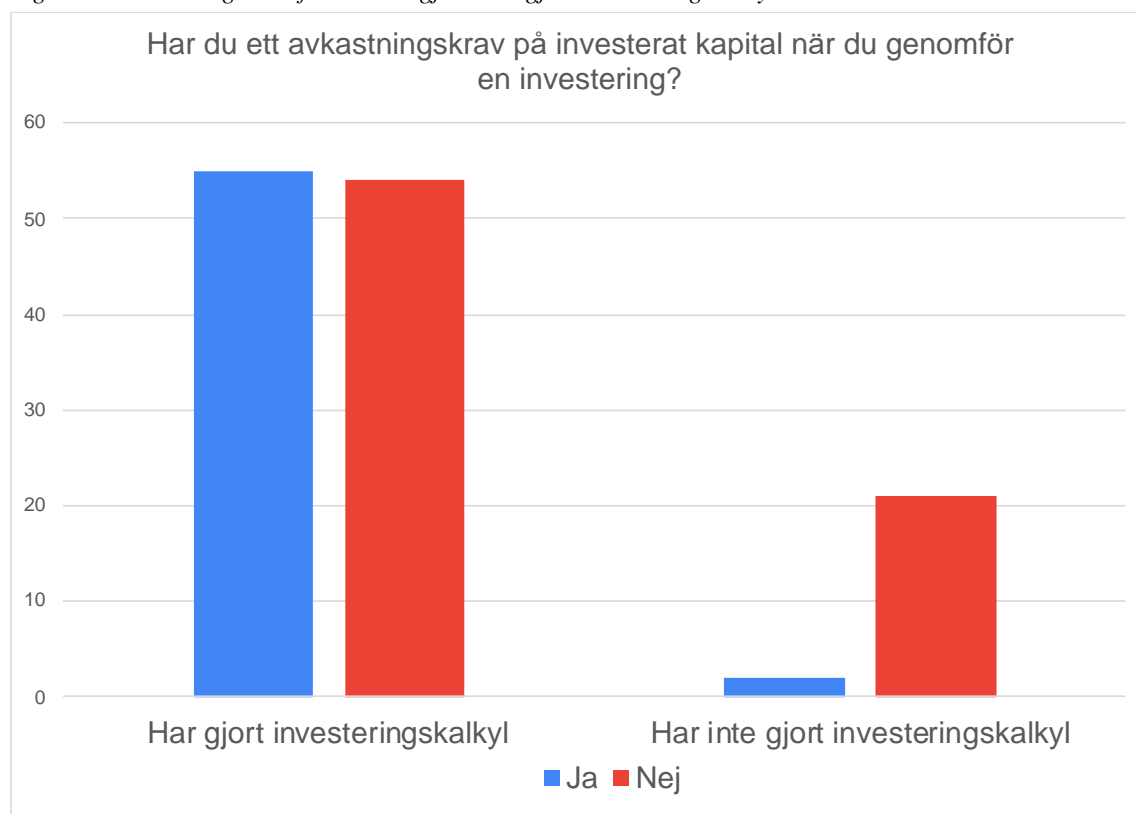
Tabell 12 – T-test finansiell förmåga, gjort en investeringskalkyl eller inte.

Tabellen beskriver svaren på frågan om respondenten utfört en investeringskalkyl eller inte.

t-test: Två sampel antar lika varians

	"Jag har själv gjort"	"Nej"
Medelvärde	11,11926606	9,791666667
Varians	4,791199456	8,780797101
Observationer	109	24
Parad varians	5,491663165	
Antagen medelvärdesskillnad	0	
fg	131	
t-kvot	2,512512015	
P(T<=t) ensidig	0,006600629	
t-kritisk ensidig	1,656568649	
P(T<=t) tvåsidig	0,013201257	
t-kritisk tvåsidig	1,978238539	

Figur 5 – Avkastningskrav för de som gjort/inte gjort investeringskalkyl.

Figuren ovan visar skillnaden mellan dem som har gjort en investeringskalkyl jämfört med de som inte gjort detta. De som har gjort en investeringskalkyl har till större del även ett avkastningskrav vid investerat kapital, de som inte har gjort en investeringskalkyl svarar endast 2 av 23 att de har ett avkastningskrav.

Tabell 13

t-test: Två sampel antar lika varians

FL poäng	4-9 (Medel=7,7)	12-13 (Medel=12,6)
Medelvärde	4,4	5,147058824
Varians	2,731034483	2,276558385
Observationer	30	68
Parad varians	2,413848039	
Antagen medelvärdesskillnad	0	
fg	96	
t-kvot	-2,193824501	
P(T<=t) ensidig	0,015330771	
t-kritisk ensidig	1,66088144	
P(T<=t) tvåsidig	0,030661542	
t-kritisk tvåsidig	1,984984312	

Tabell 13 är ett T-test på frågan "Det är enkelt att få lån till en investering jag vill genomföra" för grupperna med FL poäng mellan 4-9 samt 11-12. T-testet visar på en signifikant skillnad i upplevd möjlighet att ta lån för grupperna. Gruppen med högre finansiell förmåga anser statistiskt signifikant att det är lättare att ta lån till en investering än gruppen med lägre finansiell förmåga.

5. DISKUSSION

5.1. Demografiska skillnader

Tabell 4 visar skillnaderna för huruvida män och kvinnor upplever det lätt att ta lån vid en investering samt skillnaderna i deras finansiella förmåga. Kvinnor hade i genomsnitt 10 rätt av 13 på FL frågorna medan män hade 11,59. Kvinnor svarade i genomsnitt 4,58 av 7 på frågan om de tyckte det var lätt att få lån av bank, medan männens genomsnitt var något högre på 5,1.

I rapporten "Ung och lovande" från LRF:s Jämställdhetsakademi (2020) gjordes en undersökning kring hur unga män och kvinnor uppfattade deras möjligheter till finansiering i deras företagande. Skillnaden var påtaglig då flertalet av de unga kvinnorna som deltog svarade att de upplevde möjligheterna som mycket dåliga samtidigt som de flesta unga män upplevde möjligheterna som mycket goda. Skillnaden mellan män och kvinnor var i vår undersökning inte lika påtaglig men det går att se en skillnad i hur de upplever det är att ta lån. Vi såg även en skillnad i deras finansiella förmåga där männen låg högre än kvinnorna i antal FL-poäng, vilket skulle kunna påverka möjligheten till att få lån beviljat. Vidare fick vi även en kommentar ifrån en respondent som skriver: "*Att vara kvinna i fertil ålder påverkar möjligheten till lån i vissa banker, tyvärr*". Något som tyvärr kan stämma, detta går även att läsa om i rapporten "Ung & lovande" där det beskrivs hur kvinnor och män bedöms olika. Vi anser att detta är högst beklagligt och oacceptabelt då kvinnor och män ska ha lika möjligheter till finansiering för att kunna investera och utveckla sina företag.

Tabell 5 visar på att det verkar vara lättare att få lån om man är något äldre än yngre, vilket stämmer överens med vårt teoretiska ramverk. Det är dock relativt små skillnader som syns i tabellen men det är dock skillnad. Tabellen visar att de som är över 36 år upplever att det är lättare att ta lån jämfört med de som är mellan 18-35 år. Vilket kan bero på att de som är äldre förmodligen har mer erfarenhet än de yngre vad gäller att driva lantbruksföretag och kanske på grund av detta en högre finansiell förmåga.

En av kommentarerna som vi fick ifrån respondenterna lyder: "*Erfarenhet och att man gjort resultat historiskt gör att man får låna. Svårare för unga*". Något som stämmer överens med att banken gör en helhetsbedömning över den som ansöker om lån och tittar på bland annat erfarenhet samt företagets bokslut och balansräkning.

En äldre företagare kan sedan tidigare ha ett förtroende hos banken och har man sedan tidigare drivit företag är det lättare att bedöma hur denne person är som företagare jämfört

med någon som är nystartad. Företag som är nystartade är något som banker är restriktiv med att låna ut pengar till. Något som kan vara svårt för en ung person om denne exempelvis vill köpa en gård och bedriva lantbruk. Detta skulle kunna komma att bli problematiskt för svensk livsmedelsproduktion då det kan vara svårt för unga som stå redo att driva gårdar vidare men som saknar det kapital som behövs för att kunna köpa en jordbruksfastighet.

Affärsplan är något banken vill titta på och en genomtänkt investering samt tillhandahållande av information vid låneansökan ger banken bättre förtroende till företagaren som vill låna pengar. Det finns chans till att påverka möjligheterna till att få lån beviljat. Något som även Sara Wallemyr poängterar i rapporten "Ung och lovande" från LRF:s Jämställdhetsakademi (2020) där hon beskriver att hon upplevde det som en stor fördel för henne och hennes sambo att de la ner mycket tid på att göra en affärsplan samt ekonomiska kalkyler. Vidare blev de bra bemötta och fick bra villkor ifrån banken, troligen mycket tack vare att de hade koll på sina siffror. Sara menar även att det är fördelaktigt även för dig och ditt företagande att göra ekonomiska beräkningar.

Att regelbundet kolla över sin ekonomi och att ha koll på sina siffror tror även vi är fördelaktigt då det bör ge en bättre koll för dig som företagare och att det kan hjälpa en att ta bättre ekonomiska beslut. Detta kan man läsa om i en undersökning av Dahmen & Rodríguez (2014) där det framgick att de företagare som inte analyserade ekonomin regelbundet hade sämre lönsamhet än de som kollade över ekonomin med jämna mellanrum. Detta kan förhoppningsvis även stärka ens finansiella förmåga.

5.2. Financial literacy

I tabell 3 har vi jämfört FL-poängen mellan de respondenter som svarat att de *inte instämmer* med de som *instämmer* på frågan att det är lätt att ta lån till en investering. För att kunna göra det mätbart har vi varit tvungna att sammanställa de som svarat 1-3 (instämmer inte alls) med dem som svarat 5-7 (instämmer helt) på påståendet. De respondenter som ansåg att det var lätt att ta lån vid en investering har en genomsnittligt högre FL-poäng (fler antal rätt på FL-frågorna) jämfört med dem som tyckte att det var svårare att ta lån vid en investering. Vid t-test av FL kan man se att t-kvoten är högre än det tvåsidiga t-kritiska värdet, dessutom visar p-värdet ett värde på 0,0123 (1,23%). P-värdet befinner sig under 0,05 vilket innebär att en signifikant skillnad utgörs på 5% nivån, vilket är den vanligaste nivån som används (Ederyd 2010). Detta resultat tyder på att personer med en högre finansiell kompetens har lättare för att få ett lån beviljat.

Till skillnad från tabell 3 som jämför skillnaden i finansiell förmåga jämför tabell 13 istället svaren på frågan om det lätt att ta lån till en investering. Grupperna som jämförs är grupperna med FL-poäng mellan 4-9 samt 11-12. Här kan vi se att det finns en statistisk signifikant skillnad även här, detta innebär att gruppen med en högre finansiell förmåga med signifikant skillnad anser det lättare att ta lån vid en investering jämfört med gruppen med lägre finansiell förmåga.

I en studie utförd av Dahmen & Rodríguez (2014) intervjuades 14 företagsägare. 7 av de 14 företagen klassades ha en dålig ekonomi, av dessa var det endast 1 av 7 företagsägare som genomförde månadsbokslut. Bland de företag som inte klassades med dålig ekonomi

var det hela 6 av 7 som gjorde månadsbokslut. I Tabell 12 kan vi se en stark signifikant skillnad i FL poäng mellan de som anger att de själva gjort en investeringskalkyl på sitt företag jämfört med de som uppger att de inte gjort det.

Dessutom kan vi se i Tabell 6 hur de som utför bokslutet själva har i snitt högre finansiell förmåga än de som låter annan utföra bokslutet. Tabell 7 visar även på att denna skillnad är signifikant. Det t-kvoten är större än det kritiska t-värdet och det tvåsidiga p-värdet visar på 3% vilket är under de 5% vi anser utgöra gränsen för signifikans.

I tabell 8 kan man se att de som har svarat ”Ja” på om de har ett avkastningskrav på investerat kapital vid en investering i snitt har högre FL-poäng än de som har svarat nej. Skillnaden är statistiskt signifikant enligt tabell 9. Dessutom verkar de som svarat ja på frågan uppleva det lättare att ta lån till en investering jämfört med de som angett att de inte har avkastningskrav. Banker har självklart ett intresse i att se en återbetalningsförmåga från låntagaren vid en investering. Ett lån innebär alltid en risk för banken och finns det ett krav på avkastning vid en investering kan det rimligtvis framstå som mer attraktivt för banken.

Avkastningskrav är starkt kopplat till kalkylräntan som används vid investeringskalkyler. Kalkylräntan speglar avkastningskravet, kapitalkostnader samt de risker som investeringen medför (Fortnox e, u.å). I figur 5 ser man att de respondenter som angett att de gjort en investeringskalkyl har en större sannolikhet att även ha ett avkastningskrav på investerat kapital. Bland dem som gjort en investeringskalkyl uppgav 50,5% (55 av 109) att de har ett avkastningskrav på investerat kapital, bland dem som inte gjort en investeringskalkyl var det endast 8,7% som hade avkastningskrav (2 av 23).

Att utföra företagets bokslut såväl som investeringskalkyl har ett signifikant samband med högre finansiell förmåga. Dessutom bidrar dessa till att företagaren blir mer insatt i ekonomin samt ekonomiska samband inom företaget. Detta bör vara gynnsamt vid en låneansökan. Agerberg & Hermelin (2011) beskriver att en seriöst framtagna budget och en visad förståelse för ekonomiska samband är viktiga faktorer för att beviljas en kredit. Dessutom skriver Sara Wallemyr ur LRF:s Jämställdhetsakademi (2020) att man kommer gynnas som låntagare om du har koll på sina siffror och gärna göra egna ekonomiska beräkningar inför samtalet med banken.

5.3. Genomförande

Resultaten känns generellt säkra eftersom de till viss del är signifikanta samt kommer ifrån företagare inom lantbruket som har delat med sig av deras erfarenheter och upplevelser. Metoden anser vi har varit bra då det var ett enkelt sätt att nå ut till många genom att dela länken till enkäten på några Facebook-grupper och på så sätt försöka få in så många svar som möjligt. Anledningen till att vi ville få in så många svar som möjligt var för att förhoppningsvis kunna få en bra bredd inom produktionsgrenar och demografi med mera.

Då vi fick några kommentarer ifrån respondenter som tyckte att en del frågor var otydliga samt svåra att förstå hade dessa kunnat omformuleras och förtydligas för att bli bättre. Frågorna som vi utgick ifrån när vi mätte den finansiella förmågan handlar till viss del om

aktier, obligationer och andra tillgångsslag, dessa utgick vi ifrån då det hade gjorts tidigare studier på samma frågor. I framtida undersökningar skulle man istället kunna ställa frågor som är mer relevanta för företagaren, kopplat till företag och företagsekonomi när man vill bedöma hur stora kunskaper respondenterna har.

En miss är att vi inte fick med någon företagare över 65 år i studien, troligtvis på grund av att de lantbrukare ifrån den generationen inte verkar vara speciellt aktiva på Facebook vilket var det forum som vi nådde ut till våra respondenter på. Eftersom det är en hög medelålder bland Sveriges lantbrukare finns det dem som är över 65 år, för att komma i kontakt med dessa behöver man nå ut till dem på ett annat sätt, till exempel genom telefonkontakt.

En önskan hade varit att få med lika många kvinnor som män med i studien då resultatet kan ha påverkats av att det är 32 personer kvinnliga respondenter färre i antal jämfört med antalet män som har deltagit i studien. Tack vare att vi gjorde upprepade delningar till vår enkät i Facebook-gruppen ”Ruralista! Grönt är det nya svarta”, som är en grupp enbart för kvinnor inom den gröna näringen ökade vi antalet kvinnliga respondenter. Dock inte så mycket så att det blev en lika fördelningen könen emellan.

5.4. Kommentarer

I slutet på enkäten fanns det möjlighet att ge oss feedback eller lämna en övrig kommentar. Nedanför finns ett axplock av det som vi fick in:

“Har tjänsteinkomst vid sidan om lantbruket vilket ger en trygghet för likviditet och bankens bedömning för lån”

“Jag har även ett heltidsjobb vid sidan om jordbruket på 70 Ha”

“När man gör kalkyler glöm inte att ta med din egen arbetsinsats”

“Företagets lönsamhet styr din förmåga att attrahera kapital och få investera.”

“Vill ha mer i avkastning men ibland går de inte eftersom priserna går upp o ner på alla våra varor”

“Angående bankernas kunskaper om lantbruk så är det oerhörda skillnader bankerna emellan. Jag har själv varit i kontakt med två banker, varav den ena är väldigt kunnig inom lantbruk och den andra inte har någon koll överhuvudtaget.”

“Bankens utlåningsvilja går alltid i vågor....”

5.5. Övriga reflektioner

Förutom de faktorer som nämns ovan finns det fler som påverkar möjligheterna att få en låneansökan beviljad. Att ha en inkomst vid sidan av vilket två av kommentarerna handlar om, exempelvis ett hel- eller deltidsarbete som kan ge en regelbunden inkomst utöver ens företag torde öka möjligheten för att kunna få lån beviljat då det bör ses som en säkerhet vid exempelvis återbetalning av lånet. Likaså att ens företags lönsamhet styr förmågan att attrahera kapital och ökar möjligheten att kunna få investera. När ett företag är lönsamt visar det på att det går bra och då finns förmodligen ökade chanser till att verksamheten kan amortera av lånet utan problem. Samtidigt går det upp och ned vad gäller både ekonomi, marknad, väder samt omvärld vilket kan spegla sig i att bankens utlåningsvilja kan förändras. Samt att avräkningspriser och kostnader som exempelvis foder- och bränslepriser kan fluktuera, vilket kan påverka ett företags lönsamhet.

I enkäten frågade vi även om respondenterna tyckte att bankerna hade tillräcklig kunskap om lantbruk, vilket majoriteten svarade att de hade. Vi fick däremot en kommentar där respondenten upplevt stora skillnader banker emellan, där banken helt kan sakna kunskap om lantbruk. Detta är något som även nämns i rapporten från Andersson (2014) där företag inom den gröna näringen i Kalmar län intervjuats där företagarna upplever att banker har dålig kunskap och förståelse för branschen. Detta kan eventuellt påverka möjligheten till lån då det skulle kunna bli svårt att få lån beviljat av en bank som inte har tillräcklig kunskap eller förståelse för lantbruk, något som är negativt för branschen.

Vidare fick vi en kommentar som handlar om att ta med sin egen arbetsinsats när kalkyler görs. Detta tror vi inte alltid är något som räknas med bland alla företagarna, främst på grund av att en del lantbrukare troligen inte tar ut eller ens har möjlighet att ta ut någon större lön. Eller att företag som anses lönsamma kanske inte räknar med deras egen arbetsinsats, skulle de däremot ha gjort detta mer ingående skulle troligen företagets resultat sett annorlunda ut. Att räkna med sin egen arbetsinsats kan, oavsett om man tar ut en lön eller inte, vara nyttigt att göra för att kunna analysera och bedöma hur företaget går ekonomiskt.

I framtiden hade liknande studie kunnat göras och att även ekonomirådgivare samt anställda på bank inkluderas för att mer specifikt få reda på vad de tittar på vid en låneansökan, vad företagarna kan göra för att öka chanserna till lån osv. Samt vad dessa tjänstepersoner anser om lantbruksföretagares finansiella förmåga och hur de anser att det kan förbättra deras möjligheter till att få lån beviljat.

6. SLUTSATSER

Våra slutsatser är att vi kan hitta samband mellan en högre financial literacy och en förbättrad möjlighet att bli beviljad lån hos respondenterna.

- **Lätt att bli beviljad lån**, respondenter som anser att det är lättare att ta lån har en signifikant högre finansiell förmåga än gruppen som tycker det är svårare att ta lån. Dessutom upplever gruppen med högre FL poäng (11-12) att det är signifikant enklare att ta lån jämfört med gruppen med lägre FL poäng (4-9).
- **Bokslut**, de respondenter som anger att de gör bokslutet själv har högre finansiell förmåga än de som inte gör det.
- **Avkastningskrav**, respondenterna som anger att de har ett avkastningskrav på investerat kapital har högre finansiell förmåga än de som inte anger det. De anser även att det är lättare att ta lån.
- **Investeringskalkyl**, de som anger att de gjort en investeringskalkyl i sitt företag har en högre finansiell förmåga.

7. REFERENSER

- Agerberg, A & Hermelin, J. (2011) *Kreditansökan vid större investeringar i lantbruksföretag*. Examensarbete. Sveriges lantbruksuniversitet. Agronomprogrammet, ekonomisk inriktning.
https://stud.epsilon.slu.se/3019/1/Agerberg_a_Hermelin_j_110705.pdf
- Ahlsten, H. Hamilton, C. 2011. *Förutsättningar och hinder för innovationer inom den gröna näringen*. Kandidatuppsats. Sveriges lantbruksuniversitet. Affärsledarskap för den gröna sektorn. https://stud.epsilon.slu.se/4144/1/hamilton_c_120423.pdf [2021-04-10]
- ALP (u.å) *APL Data and Metadata*. <https://alpdata.rand.org/index.php?page=data> [2021-04-10]
- Andersson, K. et al. (2014). *Innovation i de gröna näringarna*. Kalmar: Kairos future.
https://www.lrf.se/globalassets/dokument/mitt-lrf/regioner/sydost/livsmedel/innovation_rapport_1.1.pdf
- Bell, E., Bryman, A. & Harley, B. (2019). *Business research methods*. (Fifth edition). Oxford: Oxford University Press.
- Bruhn, M. & Zia, B. (2011). *Stimulating managerial capital in emerging markets: the impact of business and financial literacy for young entrepreneurs*. World Bank Policy Research Working Paper nr 5642. <https://ssrn.com/abstract=1824959> [2021-04-12].
- Dahmen, P. & Rodríguez, E. (2014). *Financial Literacy and the Success of Small Businesses: An Observation from a Small Business Development Center*. Numeracy, 7(1). <http://scholarcommons.usf.edu/numeracy/vol7/iss1/art3/> [2021-04-12].
- Ederyd, L. (2010). *Bestämd signifikansnivå eller p-värde, vilket är att föredra?* (Project Report 2010:15). Uppsala universitet. Matematik.
<http://uu.diva-portal.org/smash/get/diva2:326162/FULLTEXT01.pdf> [2021-04-12]
- Fortnox a, (u.å.). *Vad är investering?* <https://www.fortnox.se/fortnox-foretagsguide/ekonomisk-ordlista/investering/> [2020-04-16]
- Fortnox b, (u.å.). *Vad är lönsamhet?* <https://www.fortnox.se/fortnox-foretagsguide/ekonomisk-ordlista/lonsamhet/> [2020-04-19]
- Fortnox c, (u.å.). *Vad är resultatbudget?* <https://www.fortnox.se/fortnox-foretagsguide/ekonomisk-ordlista/resultatbudget/> [2020-04-29]

Fortnox d, (u.å). *Vad är avkastning?* <https://www.fortnox.se/fortnox-foretagsguide/ekonomisk-ordlista/avkastning/> [2021-04-30]

Fortnox e, (u.å). *Vad är Kalkylränta?* <https://www.fortnox.se/fortnox-foretagsguide/ekonomisk-ordlista/kalkylranter/>

Frisk, E. (2021). Cronbachs alfa. Statistisk ordbok. <https://www.statistiskordbok.se/ord/cronbachs-alfa/>

Google, (u.å) *Create effortless forms.* <https://www.google.com/forms/about/> [2021-05-01]

Gunnarsson, R. (2020). *Validitet och reliabilitet.* <https://infovoice.se/validitet-och-reliabilitet/> [2021-05-24]

Hajdu, F. et al. (2020). *Sveriges förändrade lantbruk – Lantbrukarnas egna röster om förändringar sedan 1990-talet och strategier inför framtiden.* (SLU Future Food Reports 11). Kalmar: Sveriges lantbruksuniversitet, forskningsplattformen SLU Future Food. https://www.slu.se/globalassets/ew/org/centrb/fu-food/publikationer/future-food-reports/slu-futurefood_rapport_11.pdf

Hofstrand, D. (2006) *Understanding Profitability.* (C3-24) Iowa: Iowa State University. <http://faculty.ses.wsu.edu/mcintosh/econs450/spring2012/docs/Understanding%20Profitability.pdf> [2021-04-30]

Hung, A. Parker, A. Yoong, J. (2009) *Defining and measuring financial literacy.* https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/working_papers/2009/RAND_WR708.pdf [2021-04-30]

Jordbruksverket. (2017). *Innovationer i jordbruket och på Sveriges landsbygder.* (Utvärderingsrapport 2019:3) Jönköping: Jordbruksverket. https://www2.jordbruksverket.se/download/18.6159a6d16b86e5764b89e7e/1561461946114/utv19_3.pdf [2021-03-29]

Lemmon, Michael & Roberts, Michael R. (2010), The Response of Corporate Financing and Investment to Changes in the Supply of Credit, *Journal of financial and quantitative analysis*, 45:3 (555–587). <http://finance.wharton.upenn.edu/~mrrobert/resources/Publications/CreditSupplyJFQA2010.pdf>

LRF, (2014). *Vägen till finansiering av ditt lantbruksföretag.* [Broschyr]. LRF. <https://www.lrf.se/foretagande/kapitalforsorjning/> [2020-05-03]

LRF, (2015). *Kapital till jordbruket- varifrån och till vem? Jordbrukets kapitalförsörjning ur ett tillväxt- och ägarskiftesperspektiv.* [Broschyr]. Stockholm: Lantbrukarnas riksförbund. <https://www.lrf.se/globalassets/dokument/foretagande/kapitalforsorjning/kapital-till-jordbruket-slutversion-16-okt.pdf> [2020-04-09]

LRF:s Jämställdhetsakademi, (2020). *Ung och lovande*. Lantbrukarnas riksförbund.
<https://www.lrf.se/mitt-lrf/nyheter/riks/2020/12/ung-och-lovande---rapport-om-jamstalldhet-visar-skillnaderna/> [2021-05-03]

Ludvig & Co, Swedbank och Sparbankerna. 2021. Lantbruksbarometern 2021.
(2021:34)
<https://internetbank.swedbank.se/ConditionsEarchive/download?bankid=1111&id=WEBDOC-PRODE79656915> [2021-05-03]

Microsoft. (u.å.) *Utföra komplexa dataanalyser med Analysis ToolPak*.
<https://support.microsoft.com/sv-se/office/utf%C3%B6ra-komplexa-dataanalyser-med-analysis-toolpak-6c67ccf0-f4a9-487c-8dec-bdb5a2cefab6> [2021-05-19]

Nationalencyklopedin a, (u.å.) *Investering*
<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/investering>. [2020-04-15]

Nationalencyklopedin b, (u.å.) *Lönsamhet*
<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/l%C3%B6nsamhet> [2020-04-15]

Nationalencyklopedin c, (u.å.) *Signifikanstest*.
<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/signifikanstest> [2021-05-19]

Nordqvist, M. (2020). Hur skriver man en riskanalys?
<https://www.oddhill.se/sv/artiklar/hur-skriver-man-en-riskanalys> [2021-04-30]

OECD/INFE, (2020). *International Survey of Adult Financial Literacy*.
<https://www.oecd.org/financial/education/oecd-infe-2020-international-survey-of-adult-financial-literacy.pdf>

President's Advisory Council on Financial Literacy (PACFL) (2008). 2008 Annual Report to the President. Accessed March 11, 2009 at
https://www.treasury.gov/about/organizational-structure/offices/Domestic-Finance/Documents/PACFL_Draft-AR-0109.pdf

Remember, (u.å.) *Lån för unga*. <https://www.remember.se/privatlan/tips-om-privatlan/lan-for-unga/> [2020-05-06]

Rienecker, L. et al. (2014) *Att skriva en bra uppsats*. 3., omarb. uppl. Stockholm: Liber.

Stevenson, A. (2010). Oxford dictionary of English. 3rd ed. / edited by Angus Stevenson. Oxford: Oxford University Press.

Surveymonkey (u.å.) *Vad är en likertskala?* <https://sv.surveymonkey.com/mp/likert-scale/> [2021-05-10]

Svea (2018) *Brist på kapital bromsar tillväxten för vart femte företag*
<https://www.svea.com/se/sv/foretag/artiklar-och-tips/content/brist-pa-kapital-bromsar-tillvaxt/> [2021-05-24]

Syed, S. & Miyazako, M. (2013). *Promoting investment in agriculture for increased production and productivity*. Wallingford: CABI.
<https://www.cabi.org/cabebooks/ebook/20133407286>

Upphandlingsmyndigheten, u.å.). *Olika typer av investeringskalkyler*
<https://www.upphandlingsmyndigheten.se/om-hallbar-upphandling/ekonomiskt-hallbar-upphandling/lcc-for-langsiktigt-hallbara-inkop/olika-typer-av-investeringskalkyler/>
[2021-04-29]

Verksamt (2021). *Banklån* <https://www.verksamt.se/starta/finansiera-starten/banklan>.
[2021-05-04]

Visma (2021). *Likviditet – vad är likviditet?* <https://vismaspcs.se/ekonomiska-termer/vad-ar-likviditet> [2021-04-27]

8. BILAGOR

8.1. Bilaga 1 - Frågeformulär

Hej,

Vi är två lantmästarstudenter som läser vårt tredje och sista år på programmet och som just nu skriver vår kandidatuppsats i företagsekonomi. Vi söker respondenter till vår enkätundersökning som driver lantbruksföretag och har tagit eller ska ta lån för en investering inom sin verksamhet.

Låntagande och investeringar är viktiga aspekter i företag och inte minst inom lantbruk. Svenskt lantbruk står inför ett ökat behov av investeringar för att fortsatt bibehålla eller öka livsmedelsproduktionen. Därför anser vi att det är viktigt att undersöka hur lantbrukare upplever och ser på låntagande vid investeringar. Syftet med studien är att undersöka om lantbrukares kunskaper inom ekonomi kan påverka deras möjligheter att bli beviljade lån till en investering.

Formuläret kommer bestå av följande delar:

- Enklare bakgrundsfrågor
- Kunskapsfrågor om ekonomi
- Uppfattning och syn på lån och ekonomiska begrepp

Undersökningen beräknas ta ca 7-10 minuter. Svaren är helt anonyma och materialet vi får in hanteras konfidentiellt.

Om ni har frågor och vill komma i kontakt med oss når ni oss på:

Elin Jonasson: enon0007@stud.slu.se

Axel Magnusson Björk: axma0001@stud.slu.se

Vi skulle bli mycket tacksamma om ni tog er tiden och svarade på denna enkät.

Tack på förhand

Med vänliga hälsningar,

Elin & Axel

Bakgrundsfrågor

Beskrivning (valfritt)

Vilken ålderskategori tillhör du? *

- ☐ 18-25
- ☐ 26-35
- ☐ 36-45
- ☐ 46-65
- ☐ 66 <

Vad identifierar du dig som? *

- ☐ Man
- ☐ Kvinna
- ☐ Annat

Vilken produktionsinriktning har ert företag? (flervalsfråga) *

- ☐ Växtodling
- ☐ Mjölkproduktion
- ☐ Nöt
- ☐ Gris
- ☐ Höns
- ☐ Maskinstation
- ☐ Får/lamm
- ☐ Trädgård/ grönsaksproduktion
- ☐ Skog
- ☐ Annat ...

Vad är ert företags ungefärliga omsättning?

- ☐ 0-5 milj
- ☐ 5-10 milj
- ☐ 10-15 milj
- ☐ 15 + milj

Vilka alternativ stämmer bäst överrens med dina erfarenheter? (flervalsfråga) *

- ☐ Uppväxt på gård
- ☐ Ej uppväxt på gård
- ☐ Mindre än 5 års erfarenhet av lantbruk
- ☐ 5-10 års erfarenhet av lantbruk
- ☐ 10-20 års erfarenhet av lantbruk
- ☐ 20+ års erfarenhet av lantbruk

Senast högst avslutade utbildning *

- ☐ Grundskola
- ☐ Gymnasie
- ☐ Yrkeshögskola
- ☐ Universitet
- ☐ Annat ...

Finansiella frågor

Beskrivning (valfritt)

Anta att du har 100kr på ett sparkonto med räntan 2% per år. Efter 5år, hur mycket borde du ha på kontot om du låter pengarna växa? *

- ☐ Mer än 102kr
- ☐ Exakt 102kr
- ☐ Mindre än 102kr
- ☐ Vet inte

Anta att du har 100kr i ett sparkonto där räntan är 20% per år, du tar varken ut pengar eller betalar skatt på räntan från kontot. Efter 5år, hur mycket borde finnas på kontot? *

- ☐ Mer än 200kr
- ☐ Exakt 200kr
- ☐ Mindre än 200kr
- ☐ Vet inte

Anta att du har 1% ränta på sparkontot och inflationen är 2% per år. Hur mycket har du möjlighet att handla för pengarna på kontot om ett år? *

- ☐ Mer än idag
- ☐ Lika mycket
- ☐ Mindre än idag
- ☐ Vet inte

Anta att en vän ärver 10,000kr idag och hens syskon ärver 10,000kr vardera 3år från nu. Vem har fått mest värde ifrån arvet? *

- ☐ Min vän
- ☐ Hens syskon
- ☐ De har fått lika mycket
- ☐ Vet inte

Anta att du år 2030 har fått din inkomst dubblerad ifrån idag, samtidigt har priset på alla varor dubblerats. Hur mycket har du möjlighet att köpa för din inkomst 2030? (din inkomstskatt är densamma idag som 2030) *

- ☐ Mer än idag
- ☐ Lika mycket
- ☐ Mindre än idag
- ☐ Vet inte

Investeringsfrågor

Beskrivning (valfritt)

Vilket av följande påståenden beskriver aktiemarknadens funktion? *

- ☐ Aktiemarknaden hjälper till att förutse aktiernas vinster
- ☐ Aktiemarknaden bidrar till högre aktiepriser
- ☐ Aktiemarknaden sammanför personer som vill köpa och personer som vill sälja aktier
- ☐ Inget utav ovanstående påståenden
- ☐ Vet ej

Ett företags aktie ger i regel en säkrare investering än en investeringsfond. Sant eller falskt? *

- ☐ Sant
- ☐ Falskt
- ☐ Vet inte

...

Under en lång tidsperiod (10-20år), vilken tillgång ger bäst avkastning? *

- ☐ Sparkonto
- ☐ Obligationer
- ☐ Aktier
- ☐ Vet inte

I vilken tillgång fluktuerar priset i regel mest? *

- ☐ Sparkonto
- ☐ Obligationer
- ☐ Aktier
- ☐ Vet inte

När en investerare sprider sina pengar mellan olika tillgångar påverkas risken att förlora pengar följande: *

- ☐ Risken ökar
- ☐ Risken minskar
- ☐ Samma risk
- ☐ Vet inte

Om du köper en aktie i ett företag... *

- ☐ Du har lånat ut dina pengar till företaget
- ☐ Du äger då en del i företaget
- ☐ Du är då ansvarig för bolagets skulder
- ☐ Företaget kommer ge tillbaks din ordinarie investering plus ränta
- ☐ Vet inte

En investeringsfond sammanför många investerares pengar för att köpa aktier i många bolag. *

- ☐ Sant
- ☐ Falskt
- ☐ Vet inte

Investeringsfonder ger en garanterad avkastning? *

- ☐ Ja
- ☐ Nej
- ☐ Vet inte

Har du under de senaste 5 åren tagit lån för en investering? *

- ☐ Ja
- ☐ Nej

Har du under de senaste 5 åren fått avslag när du sökt lån till en investering? (gäller även om du senare fick lånet beviljat) *

- ☐ Ja
- ☐ Nej

Bankerna har tillräcklig kunskap om lantbruk för att kunna ge mig de lån jag behöver. *

	1	2	3	4	5	6	7	
Instämmer inte alls	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Instämmer helt

Det är enkelt att få lån till en investering jag vill genomföra. *

	1	2	3	4	5	6	7	
Instämmer inte alls	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Instämmer helt

Avslag

Beskrivning (valfritt)

Vid ditt avslag på lån. Förstod du bankens resonemang för avslaget? *

1 2 3 4 5 6 7

Instämmer inte, förstod inte
anledning

☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Instämmer helt, förstod bankens
resonemang

Uppfattningar

På skalan, ange det svar som stämmer bäst överrens

Vilka av följande har du eller rådgivare gjort/inte gjort på ditt företag (flervalfråga) *

	Ja. Jag själv har gjort det	Nej	Ja. En rådgivare eller dyl...
Likviditetsbudget	☐	☐	☐
Riskanalys	☐	☐	☐
Investeringskalkyl	☐	☐	☐
Resultatbudget	☐	☐	☐

Det är viktigt att ha passiva inkomster i mitt företag, (tex utdelningar ifrån medlemsorganisationer) *

	1	2	3	4	5	6	7	
Instämmer inte	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Instämmer helt

Jag anser att en likviditetsbudget är viktig vid en investering. *

	1	2	3	4	5	6	7	
Instämmer inte	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Instämmer helt

Jag anser att en riskanalys är viktig vid en investering *

	1	2	3	4	5	6	7	
Instämmer inte	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Instämmer helt

Det är viktigt att göra en investeringskalkyl vid köp av, exempelvis en ny traktor. *

	1	2	3	4	5	6	7	
Instämmer inte alls	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Instämmer helt

Det är viktigt att göra en investeringskalkyl inför byggnation av ett nytt stall, exempelvis mjölkstall *

	1	2	3	4	5	6	7	
Instämmer inte alls	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Instämmer helt

Det är viktigt att upprätta en resultatbudget inför en investering *

	1	2	3	4	5	6	7	
Instämmer inte alls	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Instämmer helt

Det är viktigt med vinstmål i min verksamhet *

	1	2	3	4	5	6	7	
Instämmer inte alls	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Instämmer helt

Vem gör bokslutet i företaget? *

- ☐ Jag själv
- ☐ Delvis själv med hjälp av redovisningskonsult/någon annan.
- ☐ Redovisningskonsult
- ☐ Någon annan

Har du ett avkastningskrav på investerat kapital när du genomför en investering? *

- ☐ Ja
- ☐ Nej

Om du svarade Ja på tidigare fråga. Vilket avkastningskrav vill du minst ha vid en investering? Ange i procent.

Kort svarstext

Finns det något du vill tillägga? Något som rör frågorna eller övrig feedback. Tack för din medverkan!

Lång svarstext

8.2. Bilaga 2 – Facebook inlägg

Hej allihop!

Driver du ett lantbruksföretag? 🐮🐷🍏🚜👨🌾 I så fall skulle vi gärna vilja att du svarade på vår enkät om hur lantbrukares ekonomiska kunskaper kan påverka möjligheten att få lån 😊

Vi tycker att ämnet är viktigt då svenskt lantbruk står inför ett ökat behov av investeringar för att fortsatt bibehålla eller öka livsmedelsproduktionen och där spelar möjligheterna till att få lån en viktig roll.

Därför har vi valt att fördjupa oss inom detta i vårt examensarbete inom företagsekonomi på lantmästarutbildningen.

För frågor, tveka inte att kontakta: Elin Jonasson: enon0007@stud.slu.se Axel Magnusson Björk: axma0001@stud.slu.se

Tack på förhand!
Axel och Elin

https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSemQisZahucPw3z6uuNX2XL2wMSLhQXiJKunaJyRjGMKOSFgw/viewform?usp=sf_link